

KONSTANTIN V. ZORIN

Ce ne împiedică
să fim cu Dumnezeu

ediția a doua

Traducere din limba rusă
Adrian Tănăsescu-Vlas

editura
Σοφία

București

FERICIRE, UNDE EȘTI?

În Vechiul Testament există o uimitoare istorisire despre felul cum sfântul Iosif a plecat să-și caute frații la porunca tatălui său. Tânărul de șaptesprezece ani s-a rătăcit în pustie, și l-a găsit un om rătăcind pe câmp și l-a întrebat omul acela și i-a zis: „Ce cauți?” (Fac. 37, 15).

După părerea unei serii de exegeți, Iosif s-a întâlnit cu Fiul lui Dumnezeu. Să dăm atenție profunzimii întrebării puse: „Ce cauți?” Și acum Domnul ne întreabă pe fiecare dintre noi. Foarte rar vine la om El Însuși ori trimite un vestitor – în cea mai mare parte, întrebarea ne este pusă în chip nevăzut: prin împrejurări cruciale (inclusiv suferințe, prigoane, lipsuri), rugăciune, intuiție, luminare lăuntrică, discuție cu preotul, spovedanie, conversație sau lectură pe teme duhovnicești (pe toate nu poți să le înșiri, căci neștiute sunt căile Domnului).

Într-adevăr: ce vrem, de obicei, de la viață? Fericire, bineînțeles! Dar întrebați diferiți oameni ce i-ar face fericiți pe ei, și veți primi răspunsuri foarte diverse și contradictorii.

*Și ce e fericirea? Dar făcut
De soartă, așa, dintr-o scăpare,
Sau, mai degrabă, o greșeală cu deadinsul
A vulturului care îi sfâșie
Lui Prometeu de-atâta timp fिकाții?
(O. Kozlov)*

Unii sunt convinși că pentru a fi fericiți le-ar fi absolut suficiente o mașină bună, un apartament de lux, o vilă pe Coasta de Azur din Franța sau în Miami, câteva sonde petroliere în Siberia (și așa mai departe, în crescendo, ca în povestea „Despre pescar și peștișor” a lui Pușkin). Altul e istovit de rutina cotidiană a unei munci care nu îi place, și însetează de odihnă, de relaxare și de distracție. Altul e gata de orice ca să se simtă în siguranță. Pentru altul, fundamental e să se simtă bine, să trăiască mult și în belșug, să aibă parte de dragoste... Pe un al cincilea îl atrag sporturile extreme și „adrenalina”. Un al șaselea presupune că „realitatea e o iluzie care apare când nu-ți ajung drogurile”. Un al șaptelea e convins că senzația de fericire depinde de doza de antidepressive. Iar pentru cel dezamăgit de viață, fericirea e doar un mit, un tablou fantastic dintr-o revistă populară sau dintr-o reclamă TV. Toate variantele nici nu pot fi enumerate.

Totuși, nu doar cunoașterea istoriei sacre și a celei universale, ci până și o parcurgere sumară a ziarelor, revistelor și programelor TV ne arată că nici bogăția, nici distracțiile fără grijă, nici puterea asupra oamenilor – nimic pământesc nu poate feri de lacrimi, întristare și suspinuri. Vă amintiți denumirea telenovelei „Și bogații plâng”, care

a devenit proverbială? Desigur, cauzele și motivele de suferință sunt altele la bogați decât la săraci – dar de singurătate, de „inima zdrobită”, de dragostea neîmpărtășită, de boli grave, de conflictul cu familia și de alte necazuri asemănătoare nu este scutit nimeni.

Dar de ce e atât de complicat totul? Unde să căutăm oameni fericiți? Fericirea autentică nu se reduce la plăceri fiziologice, la o viață asigurată material, protejată social, și la confortul psihologic. Oamenii caută zadarnic fericirea îmbătându-se doar cu bunurile pământești.

Iată, cineva are, s-ar părea, tot ce-i trebuie pentru o viață frumoasă, dar când rămâne singur cu sine însuși i se face groază și mâhnirea îl covârșește. De ce? Pricina e chiar el, căci are un pustiu, un abis în inimă. Năzuiește să-l umple cu ceva, însă nu află ușurare. Oare bunăstarea exterioară poate aduce singură, fără liniște și satisfacție launtrică, autentică fericire?

Pitagora spunea: „Nu alerga după fericire: ea se găsește totdeauna în tine însuși”, iar remarcabilului scriitor rus A. Soljenițin îi aparțin spusele următoare: „Nu nivelul bunăstării materiale face fericirea oamenilor, nicidecum, ci relațiile inimilor și punctul nostru de vedere asupra vieții noastre. Amândouă sunt totdeauna în puterea noastră: așadar, omul e totdeauna fericit dacă vrea, și nimeni nu îl poate împiedica.”

Totuși, fericirea supremă, necondiționată, nu există pe pământ. Aici ea poate fi deplină doar atunci când viața noastră este orientată spre Dumnezeu, când ea servește drept pregătire pentru viața veșnică și reflectă lumina Împărăției cerurilor.

Potrivit experienței credincioșilor ortodocși, **fericirea înseamnă a fi cu Dumnezeu, a rămâne în dragostea și în harul Lui.** *Bine este nouă să fim aici*, a strigat Apostolul Petru văzându-L pe Domnul în lumina taborică pe muntele Schimbării la Față (Mc. 9, 5). Despre același lucru dau mărturie și poruncile Fericirilor (v. Mt. 5, 1-11).

Autentica fericire o dă doar Cel Ce a adus *viața cea din belșug* (v. In 10, 10) și a zis: *Bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi... Veniți la Mine, toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi; luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că Eu sunt blând și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre, că jugul Meu este bun și sarcina Mea este ușoară* (In 16, 22; Mt. 11, 28-30).

Orice căutări ale fericirii fără Dumnezeu – în interiorul sau în afara noastră – sunt absolut distrugătoare, fiindcă și lumea noastră, și sufletele noastre sunt imperfecte, nu sunt libere de rău, sunt supuse unei amenințări cumplite.

Care este această năpastă? Păcatul! Iată cauza pentru care fericirea ne scapă mereu, pentru care ea e atât de nestatornică. „Păcat” – acest cuvânt este demodat; în societatea secularizată se preferă să se vorbească despre anomalii, iluzii și bariere, despre complexe și traume psihologice, despre obiceiuri dăunătoare și crize ale personalității. Să fim însă cinstiți: în majoritatea covârșitoare a cazurilor toate acestea sunt roade amare ale păcatului.

Să reflectăm la inspiratele versuri ale lui Victor Tretiakov:

*Am obosit să tot lupt
Înăuntru, 'n afară,
Și de rău cum să scap nu mai știu;*

CAPITOLUL II

LANȚURILE MATERIALISMULUI

Domnul a zis: *Mai fericit este a da decât a lua* (Fapte 20, 35). Ucenicii lui Hristos se distingeau prin dezinteresul față de cele materiale și *slujeau Lui cu averea lor* (Lc. 8, 3). Patima păcătoasă a iubirii de argint pervertește însă această rânduială lăsată de Dumnezeu și-l face pe om să se închine vițelului de aur: *Cei ce vor să se îmbogățescă, dimpotrivă, cad în ispită și în cursă și în multe poște nebunești și vătămătoare, ca unele care cufundă pe oameni în ruină și în pierzare: că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor și cei ce au poftit-o cu înfocare au rătăcit de la credință, și s-au străpuns cu multe dureri* (I Tim. 6, 9-10).

Fiind călcare a legii lui Dumnezeu și boală duhovnicească, iubirea de argint reprezintă baza lăcomiei, zgârceniei, hoției, rapacității și altor vicii larg răspândite. De aceea, trebuie să știm cauzele și metodele de vindecare ale „odraslelor” acestei patimi pierzătoare. Despre aceasta vom și vorbi în cele ce urmează.

Microbii împătimirii de lucruri

În vara anului 2011, în mass-media a apărut o informație potrivit căreia cel mai neobișnuit – și, probabil, cel mai scump – iaht din lume a fost făcut pentru un miliardar malaezian anonim. Vasul este extraordinar de luxos și dă naștere sentimentului că este vorba de o păcăleală. Pe finisaje au fost cheltuite o sută de mii de kilograme de aur și platină! Gândiți-vă numai: o sută de tone de aur străbătând valurile! Aproape toate părțile iahtului, inclusiv puntea, sala de mese și ancora, au fost făcute din metale prețioase. Cu aur era acoperit și corpul. La finisajul părților interioare au fost folosite platină, rocă meteoritică, precum și fosile autentice de tiranozaur. Doar în acvariu au intrat peste 60 de kg aur! Una peste alta, costul vasului a fost de trei miliarde de lire sterline (aproximativ 4,8 miliarde de dolari).

Cât de cumplită trebuie să fie pustietatea lăuntrică a celui care a comandat iahtul acesta?! El nu și-a cheltuit banii pe săraci, pe sărmani, pe dezmoșteniții soartei, ci a preferat să-i investească într-un lucru confortabil, luxos, care stârnește invidia, dar absolut nepractic. Oare cuțitul de masă nu taie dacă mânerul nu-i încrustat cu pietre scumpe? Oare pe un pat simplu și comod se doarme mai rău decât pe unul din fildeș?

Verdictul Sfintei Scripturi este aspru: *Unde sunt căpeteniile neamurilor și cei ce stăpânesc fiarele pământului; cei ce cu păsările cerului se joacă și strâng argint și aur, în care nădăjduiesc oamenii și a căror avere era fără sfârșit; cei ce lucrau argintul și se străduiau ca lucrările lor să fie neîntrecute? S-au stins și în locuința morților s-au coborât, și alții s-au sculat în locul lor (Baruh 3, 16-19).*

Dreptul Iov, care sărăcise din pricina răutății diavolului, striga: *Mi-am pus eu încrederea în aur sau am zis aurului lămurit: „Tu ești nădejdea mea”? Ori eram fericit peste măsură că aveam atâta avere și că mâna mea agonisise mult?* (Iov 31, 24-25).

După părerea lui Clement Alexandrinul, unul dintre învățătorii Bisericii, aurul și argintul nu sunt nicidecum un bun de invidiat, întrucât aduc mereu griji și necesită mereu pază. Mulțimea fleacurilor frumos încrustate este un semn al luxului trufaș.

Cu adevărat, păcătoase nu sunt averea, banii și, în general, bunurile materiale, ci păcătoasă este împătımirea de ele, setea de îmbogățire și de căpătuială. Ispita de a câștiga mulți bani, de a cumpăra lucruri la modă, prestigioase, se transformă cu timpul în ispita de a tot cheltui, de a tot cumpăra. Iubirea de argint e nesățioasă: cu cât găsește mai mult, cu atât caută mai mult.

Duhul omenesc e însă zidit de Dumnezeu și numai cu El se satură. Dacă locul Lui este ocupat de ceva pământesc, zidit (inclusiv de om, când acesta e perceput ca instrument de dobândit foloase materiale), inima săvârșește adulter cu idolul. Adevărurile dumnezeiești și harul dumnezeiesc sunt percepute tot mai greu. Închinarea la lucruri (la mamonă), înrădăcinarea imaginilor acestora în minte, îngreunarea duhului și cufundarea lui în materie sunt cea mai cumplită daună adusă de patima câștigurilor materiale.

O parabolă creștină spune că un fost sărac s-a dus la un înțelept și i-a zis: „Astăzi sunt bogat și nu mai depind de nimeni. Ieri fiecare făcea cu mine ce voia, dar acum lucrurile s-au schimbat.” Înțeleptul a întrebat: „Dragul meu, noaptea asta caravana ta a făcut popas cum ai vrut tu și cum te-a

tras pe tine inima sau în așa fel încât cămilele tale să poată să mănânce, să bea, să doarmă?” Bogatul a răspuns: „Păi, bineînțeles, în așa fel încât dobitoacele să poată să mănânce, să bea și să se odihnească.” „Vezi”, a zis înțeleptul, „deși ești bogat, trăiești după placul dobitocului tău.”

Autorului acestor rânduri i s-a povestit despre o femeie care a investit bani buni într-o piramidă financiară care, bineînțeles, s-a prăbușit. Femeia a făcut infarct de supărare. Inima nefericitei a pierit în urma banilor ei.

Cu adevărat, *nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură, ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură* (Mt. 6, 19-21), și *bogăția de ar curge, nu vă lipiți inima de ea* (Ps. 61, 10). Cât de bine zis: anume *inima*, în sensul de îmbinare dintre viața launtrică și neobositul organ-truditor!

Din păcate, setea de consum și goana după înmulțirea bogăției au pus stăpânire aproape total pe noi. Înconjurându-ne cu lucruri, visăm îndată la unele noi și nu ne gândim dacă avem de fapt nevoie de ele. Fiecare cumpăratură atrage după sine un lanț de noi cheltuieli financiare, necesită puteri și timp – și iată că pentru suflet și pentru cei apropiați, pentru dragoste și prietenie, nu mai rămâne nimic. Pierdem o parte din noi înșine, capacitatea de compasiune, de a ne îngriji de cei dragi, de a trăi în unitate cu natura – iar în rarele clipe de odihnă, rămânând singuri cu noi înșine, simțim o totală nimicnicie, deșertăciune și un dor chinător de simplele bucurii omenești.

Nesfârșita goană după bunurile civilizației alungă ceea ce a sădit Dumnezeu în inimă și reprezintă sensul existen-

ței. Omul care trăiește doar pentru cele pământești și vremelnice se contopește treptat cu obiectele împătimitărilor sale, apoi e și distrus împreună cu ele.

Mitropolitul Antonie al Surojului dă un exemplu zguduitoare de asemenea viață moartă duhovnicește: „A murit un savant, un om talentat, și a fost înmormântat. Acesta avea un fiu internat la ospiciu – un tânăr care nu împlinise încă douăzeci de ani. Mama i-a adus la cunoștință moartea tatălui. Tânărul a izbucnit în râs și a răspuns: «Nu-i adevărat! Nu avea cum să moară!» Epuizând toate explicațiile, mama l-a adus la mine ca să-i explic că tatăl lui chiar a murit. Înainte să-i spun orice altceva, l-am întrebat: «De ce crezi că tatăl tău n-a murit, de vreme ce martorii morții lui – oameni care au văzut trupul lui neînsuflețit, au luat parte la înmormântare, au văzut cum sicriul lui a fost băgat în pământ și acoperit cu pământ – îți spun că a murit? De ce tăgăduiești faptul morții lui?» Fiul a răspuns: «Pentru că el nu a trăit niciodată, așadar nici nu putea să moară...» – și mi-a explicat că tatăl lui trăia doar pentru patima mașinilor, televizorului, colecției sale de pietre prețioase, a cărților sale. «Atâta timp cât lucrurile acestea există», zicea băiatul, «tatăl meu e la fel de viu sau de mort ca înainte...»”

Vlădica Antonie continuă: „În felul acesta putea să se exprime doar un om ce și-a pierdut deprinderea de a gândi, am zice noi, «rațional», adică pământește – dar el vedea lucrurile așa cum sunt ele de fapt. Omul acela, tatăl lui, **nu** trăise: nu făcuse decât să reflecte realitatea înconjurătoare, să se aprindă de un interes sau altul, să treacă de la o trăire sufletească la alta. Trăirea sufletească nu este

însă viață – e un eveniment de o clipă, care dispare așa cum se stinge o lumânare...”

Cât de mult semănăm cu el toți! El se înrădăcinase în pământ; singurele lui interese erau pământești... **în el nu mai rămăsese omul, fiindcă se dusese cu totul în lucruri** – și iată că înaintea fiecăruia dintre noi se pune aceeași întrebare: „Exist? Este ceva în mine, sau nu-i decât pustiu? Ori sunt, cum zice Sfântul Teofan Zăvorâtul despre omul concentrat asupra propriei persoane, ca rume-gușul de lemn, care se încolățește în jurul golului? **Există, oare**, în mine ceva ce poate să intre în veșnicie?”

Cauzele împătimirii de lucruri sunt singurătatea, diversele complexe și frici, instinctul de turmă, ambițiile, nemulțumirea de propria viață, năzuința de a crește în ochii altora, de a fugi de problemele esențiale și de a te ascunde în spatele ambianței exterioare.

Posedarea lucrurilor poate oferi numeroase momente plăcute. Totuși, împătimirea de ele ajunge adeseori obsesie, și nu suntem gata să recunoaștem acest lucru. Mai devreme sau mai târziu orice lucru „moare” și se transformă în gunoi inutil – dar, nu se știe de ce, nu descotorosim de el...

E tristă despărțirea de borcanele goale, de cutii, de sticle, de hainele vechi, de mobila cu care ne-am obișnuit, de cărțile pe care le-am citit. Oamenii care nu își aglomerează locuința resimt mai puțin dureros debarasarea de lucruri, pe când la cei înclinați spre împătimirea de ele se observă o puternică tensiune emoțională, mergând până la prăbușirea nervoasă. Despărțirea de un lucru este pentru aceștia o gravă pierdere.

Sfântul Ioan Scărarul scrie: „Dacă cineva crede că nu e împătimit de vreun lucru, dar se întristează cu inima când rămâne lipsit de el, se înșală cu totul pe sine însuși.”

Oamenii care se simt în siguranță și ocrotiți, care sunt convinși de dragostea și recunoașterea celor apropiați, au o atitudine mai calmă față de bunurile materiale. În mintea lor, valoarea banilor scade simțitor. Fără acest reazim lăuntric, omului îi vine greu să se despartă chiar și de lucruri absolut inutile, și pentru moșteniri se dezlănțuie certuri cumplite.

Omul molipsit de patima lucrurilor este predispus la **acumularea patologică de lucruri nefolosite** (cel mai frecvent, obiecte de uz casnic). Când omul suferă de această formă de mânia, este greu de umblat prin casă, de mâncat (din cauza mulțimii de lucruri de pe masă și din bucătărie farfuria trebuie ținută pe genunchi), de odihnit (patul e plin de genți și sacoșe) etc. Cei ce strâng lucruri vechi le aruncă dezordonat, la grămadă, „pentru zile negre”. Cei afectați de această boală se consideră absolut normali. Tendința spre acumulare patologică apare din cauza insuficienței bunurilor materiale în copilăriei sau a lăcomiei extreme.

În fiecare seară, la rugăciunile dinainte de culcare, cerem de la Domnul izbăvire de atașamentul față de cele vremelnice și trecătoare. Felurile acestei patimi sunt diverse: primirea de mită în lucruri, împătimirea de cadouri, obiecte de capriciu și de lux, colecționare inutilă, strângerea și depozitarea de vechituri.

Și patima lucrurilor vechi și rare roade foarte dureros inima, ajungând câteodată la ridicol. Ce nu colecționează oamenii! Gume de mestecat, ambalaje de bomboane, bri-

chete, timbre, fluturi... În cele din urmă, această pasiune exagerată îl înrobește pe om și face din el, pur și simplu, un nebun, un maniac. Omul e gata să facă rău cuiva, numai să-și completeze colecția adorată. De aceea, **colecționarea patologică** a intrat pe bună dreptate în sfera de cercetare a psihiatrilor.

Cu uimitoare exactitate, Sfântul Ioan Gură de Aur observă: „Nimic nu duce la asemenea întunecare a minții ca împătımirea de lucrurile vremelnice.”

Iată un exemplu deprimant: un elev de șaptesprezece ani din China și-a vândut rinichiul (!) drept pentru aproximativ 3390 dolari ca să-și cumpere un iPad 2 și un iPhone. Tânărul a început brusc să se simtă rău, și s-a căit amarnic pentru fapta sa, care a provocat o furtună de comentarii dure și deloc măgulitoare pe Internet. Iată numai două dintre acestea: „Bietul băiat nu are creier – probabil l-a vândut înainte să-și vândă rinichiul”; „Acum ce-o să mai vândă?”

În împătımirea de lucruri Sfinții Părinți disting și **alte forme ale iubirii de argint**. Iubirea de agonisită îl face pe om să se chinuie pentru a câștiga bani de prisos, a căror cheltuire poate provoca împătımirea de lux, risipire sau, dimpotrivă, zgârcenie. Atunci când dobândim un lucru îndelung așteptat ne slăvim în deșert și ne mândrim cu idolul nostru, iar admirând obiectul dorit inima se desface. Asta este deja „patima dulceții”.

Se înțelege că atitudinea grijulie față de lucruri, dobândirea lor în măsura necesară, nu este un păcat. Avem în vedere aici excesele.

Oamenii se îndrăgostesc atât de mult de obiectele neînsuflețite, că le răsfață, le mângâie și chiar sunt geloși pe

ele. Lucrul care a cucerit inima și sufletul consumatorului devine obiect al dorinței, ca un narcotic; este atât de prețuit, încât i se dă chiar și un nume personal. Uitați-vă la posesorul unei mașini noi și scumpe cum se amărăște din cauza unei zgârieturi pe bara de protecție și cu câtă grijă o acoperă cu vopsea. Dacă ne-ar fi atâta milă de aproapele și dacă l-am cruța atât de mult! Este tragic, însă atotdevoratoarea împătımire de obiectele neînsuflețite acutizează și mai mult izolarea socială și singurătatea.

Încă un factor psihologic din cauza căruia oamenii se îndrăgostesc de lucruri este posibilitatea de a controla relația cu ele. Lucrurile nu sunt conștiente și nu au libertate, relația cu ele e unilaterală, în schimb – relativ clară și previzibilă.

Cum poate fi învinsă împătımirea de lucruri?

Totul începe de la educația corectă. Dacă marșați la capriciile copilului, va ieși din el o persoană total dependentă și un egoist înveterat (v. anexa I). Trebuie să știți când să refuzați. Educația nu este luptă pentru popularitate. Învățați-i pe copii să-și planifice cheltuielile, să-și modereze dorințele, să nu irosească banii de buzunar și să nu-i pretindă. Nu vă lăsați conduși de ei.

Limitați vizionarea emisiunilor TV „ticsite” cu clipuri de reclamă. Cu cât mai puțin se uită la reclame copiii, cu atât vor fi mai puțin înclinați spre împătımirea de lucruri. S-a dovedit că dacă durata vizionării programelor TV este redusă cu o treime, frecvența cu care copilul va pretinde jucării noi se va reduce drastic. Explicați-i copilului scopul ultim al reclamei comerciale: cel de a-l atrage și de a-l face cu orice preț pe cumpărător să scoată banii din buzunar.

Tovărășiile rele strică obiceiurile bune (I Cor. 15, 33). Prietenii, anturajul, strada joacă un rol enorm în formarea dorințelor consumiste ale copiilor noștri. Învățați-i pe copii să reziste presiunii tovarășilor de vârstă, ca să poată întotdeauna respinge fără șovăială gândurile și propunerile rele. **Dacă în copilărie este pusă o temelie duhovnicească de nădejde, omul va suporta mai ușor orice criză de vârstă** (v. anexele IV și V).

Un mijloc încercat de învingere a împătimirii de lucruri este comutarea atenției. Într-o grădiniță sau școală cu program dens copilul se conectează la procesul de creație. Goana după lucruri și după realizări materiale achiziționate cu banii părinților este înlăturată de propriile realizări, care nu se cumpără. Atmosfera generală a colectivului este orientată spre dobândirea de cunoștințe, spre rezultate de echipă, nu exclusiv personale. Aici sunt apreciați nu banii, ci cunoștințele, priceperea, hărnicia, perseverența, întrajutorarea.

Un mijloc excelent de a înfrâna nesățiosul apetit de consum al copilului este cel de a-l învăța să împartă cu alții, să participe la acțiuni de binefacere, să dea milostenie celor nevoiași, să-i ajute pe oamenii cu posibilități limitate (inclusiv pe cei cu care este tovarăș de vârstă). Aceasta duce la sobrietate și subminează rădăcinile iubirii de sine, împătimirii de lucruri și mercantilismului. Nu uitați să-l îmbrățișați și să-l sărutați pe copil atunci când dă dovadă de generozitate, de bunătate dezinteresată, de ascultare, de dragoste și de compasiune. Cine s-a deprins din copilărie să-i sprijine pe cei slabi nu se va lăsa înșelat de moda efemeră și de brizbrizurile și gadgeturile de tot felul. Pentru el sunt mai de preț omenia, mărinimia, bunătatea, recunoștința.

Psihologii ne sfătuiesc să încurajăm „cadourile nu de la magazin”. În casă să se formeze buna tradiție ca de sărbători sau de zilele de naștere fiecare membru al familiei să facă singur, în loc să cumpere, măcar un cadou. Posibilitățile sunt nesfârșite: o scrisoare, o poezie, un colaj, un desen, un afiș, ajutor în casă, făcut ordine în cameră... Principalul este ca darul să vină din inimă curată. Atunci, pe primul plan va fi nu valoarea materială a cadoului, ci căldura și dragostea investite în el.

S-a observat că părinții înclinați spre împătımirea de lucruri au copii cu același caracter ca ei. Este foarte logic: „așchia nu sare departe de trunchi”. Gândiți-vă ce exemplu îi puteți da copilului sau nepotului. Poate că voi înșivă cheltuiți cu nechibzuință!

Lucrurile trebuie să ocupe în casă un loc stabilit cu strictețe, ca să rămână loc pentru muncă și odihnă, pentru joaca copiilor și antrenamentele sportive, pentru liniște și rugăciune. Pe când lumea aceasta cere să „luăm de la viață totul”, să urmărim cu stăruință noutățile și moda, să ne înnoim garderoba în fiecare sezon, adică să ne înecăm în lucruri. Omul este însă chemat să vadă cerul, să ne *păzim fără de pată din partea lumii* (Iac. 1, 27).

Organizați periodic în casă o „revizie a lucrurilor”. Aici, dispoziția sufletească corectă e jumătate din succes. Ca atare, amânați măsurile „represive” dacă nu sunteți hotărâți și simțiți o părere de rău sentimentală („de sacoul ăsta o să mai am nevoie” sau „broșura asta o s-o citesc la vară, când mergem la țară”).

Țineți minte înțeleptele proverbe: „Mai bine mai puțin, dar mai bun” și „Nu tot strălucește este aur”.